

Ne každá participace prospívá: záleží, zda se během ní utváří důvěra

Jan Šerek

Institut pro psychologický výzkum, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity

Hlavní teze

Participace (občanská a jiná) mladých lidí nemá jednoznačné dopady na well-being

Participace je mj. proces budování a testování důvěry vůči autoritám a institucím

Určité typy zkušeností důvěru posilují, zatímco jiné důvěru oslabují

Pokud se oslabuje důvěra, snižuje se i well-being

Participace a well-being

Dosavadní studie ukazují, že (občanská) participace může mít pozitivní, nulové i negativní dopady na well-being mladých lidí

Pozitivní dopady častější například u dobrovolnictví, negativní spíše u konfrontačních či institucionalizovaných aktivit

- Fenn, N., Sacco, A., Monahan, K., Robbins, M., & Pearson-Merkowitz, S. (2024). Examining the relationship between civic engagement and mental health in young adults: A systematic review of the literature. *Journal of Youth Studies*, 27(4), 558-587.
- Mužík, M., Šerek, J., & Juhová, D. S. (2025). The effect of civic engagement on different dimensions of well-being in youth: A scoping review. *Adolescent Research Review*, 10(1), 1-18.
- Sciola, A., Geoffroy, M. C., Mazzarello, O., Boruff, J., Talwar, V., & Philippe, F. L. (2025). Youth civic engagement and mental health: A systematic review of longitudinal studies. *Adolescent Research Review*, 10(4), 657-681.

Participace a well-being

Konkrétní mechanismy nemáme dostatečně
prozkoumané

Zvažují se proměnné jako stres, pocit smyslu,
pocit, že dokážu něco změnit, či důvěra

- Fenn, N., Sacco, A., Monahan, K., Robbins, M., & Pearson-Merkowitz, S. (2024). Examining the relationship between civic engagement and mental health in young adults: A systematic review of the literature. *Journal of Youth Studies*, 27(4), 558-587.
- Mužík, M., Šerek, J., & Juhová, D. S. (2025). The effect of civic engagement on different dimensions of well-being in youth: A scoping review. *Adolescent Research Review*, 10(1), 1-18.
- Sciola, A., Geoffroy, M. C., Mazzarello, O., Boruff, J., Talwar, V., & Philippe, F. L. (2025). Youth civic engagement and mental health: A systematic review of longitudinal studies. *Adolescent Research Review*, 10(4), 657-681.

Důvěra vůči autoritám a institucím

Důvěra jako ochota akceptovat zranitelnost v
nejistých situacích

Důvěra vůči autoritám a institucím

Důvěra jako ochota akceptovat zranitelnost v nejistých situacích

Již v relativně mladém věku je pro budování důvěry důležité například to, zda vládní či školní autorita zdůvodňuje svá rozhodnutí nebo se zajímá o názory druhých

- Brojáč, J., Šerek, J., Forstmeier, S., Đorđević, A., Ilić, V., Padoan, E., Štěpánková, L., Möbert, A., Masling, A., Marangoni, F., & Fikrlová, J. (2026). Building trust in governmental and educational authorities in adolescence: A comparison of Early, middle, and late adolescents in four European countries. *Journal of Youth and Adolescence*, 55(1), 211-225.

Důvěra vůči autoritám a institucím

Důvěra jako ochota akceptovat zranitelnost v nejistých situacích

Již v relativně mladém věku je pro budování důvěry důležité například to, zda vládní či školní autorita zdůvodňuje svá rozhodnutí nebo se zajímá o názory druhých

Další zdrojem je respektující prostředí

- Brojáč, J., Šerek, J., Forstmeier, S., Đorđević, A., Ilić, V., Padoan, E., Štěpánková, L., Möbert, A., Masling, A., Marangoni, F., & Fikrlová, J. (2026). Building trust in governmental and educational authorities in adolescence: A comparison of Early, middle, and late adolescents in four European countries. *Journal of Youth and Adolescence*, 55(1), 211-225.
- Šerek, J., Seryjová Juhová, D., & Lomičová, L. (2022). The legitimizing roles of respectful treatment and direct democracy in collective decision-making: A school-based study. *Journal of Applied Social Psychology*, 52(2), s. 95-105.

Autorita a procedurální spravedlnost

Nezáleží pouze na tom, zda autorita rozhoduje v náš ne/prospěch, ale také zda se během toho chová „procedurálně“ férově

- Tyler, T. R. (2012). Justice theory. In P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski, & E. T. Higgins (Eds.), Handbook of theories of social psychology (pp. 344–361). Sage

1. Neutralita
2. Možnost mít hlas
3. Zájem
4. Respekt a důstojnost

I když nejsme spokojení s výsledkem, důležitější může být spokojenost s tím, jak to celé probíhalo

Co to znamená pro participaci?

Participace je zkušenost, během které si mladí lidé utvářejí důvěru vůči institucím a autoritám, které tyto instituce reprezentují

Na čem záleží

Setkávají se během participace s nestranným přístupem?

Je dostatečně vyslechnut jejich hlas?

Snaží se autority upřímně pochopit jejich situaci a potřeby?

Odnášejí si pocit, že jsou respektovaní a nikdo neohrozil jejich důstojnost?

Důvěra jako předpoklad well-being

Well-being v řadě prostředí, včetně školy, souvisí s důvěrou

Pokud zkušenosti s participací oslabují důvěru, oslabují tím i well-being

- McLaughlin, C., & Clarke, B. (2010). Relational matters: A review of the impact of school experience on mental health in early adolescence. *Educational & Child Psychology*, 27(1), 91-103.
- Saxer, K., Tuominen, H., Schnell, J., Mori, J., & Niemivirta, M. (2025, August). Lower Secondary Students' Well-Being Profiles: Stability, Transitions, and Connections with Teacher–Student, and Student–Student Relationships. In *Child & Youth Care Forum* (pp. 1-30). Springer.
- Zhao, M., Li, Y., Lin, J., Fang, Y., Yang, Y., Li, B., & Dong, Y. (2024). The relationship between trust and well-being: A meta-analysis. *Journal of Happiness Studies*, 25(5), 56.

Závěr

Participace mladých lidí v rámci institucí může mít pozitivní i negativní dopady na jejich well-being

Kromě dalších okolností záleží i na samotných institucích a autoritách, zda svým jednáním posilují v mladých lidech důvěru

serek@fss.muni.cz